

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bibliotheca Rhetorum

In Quo Orationes Sacrae, & Panegyricae

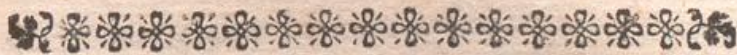
Le Jay, Gabriel François

Ingolstadij, 1726

Gallos tam falli ab hoste nescios, quàm vinci. Oratio I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71028)

GALLOS

TAM FALLI AB HOSTE NE-
SCIOS, QUAM VINCI.

ORATIO I.

Huit hæc dotes inter plurimas virtus Gal-
licæ Gentis non postrema, Auditores,
ut ingenitum semper amorem recti, &
expertem doli fucique animum vel ho-
stibus approbârit. Prognati, quotquot sumus, à
genuinâ illâ veterum Francorum Gente, quibus in
re bellicâ tam alienum ab omni fraude, quàm in-
victum animi robur una laus fuit; eandem hanc
non in ipso tantùm nomine habemus consigna-
tam, sed etiam in moribus multò magis expressam
hæreditario quasi jure gloriamur. Hinc si quid
usquam inter nos finitimâsque vel exteras Gentes
ortum diffidij, ita diremptum est, ut partam bello
famam non stratagematum dolis, sed animi sine-
ræ virtuti debeamus.

Hanc verò laudem, quam nobis vel negavit, vel
invidit nemo, quoties de armorum gloriâ decer-
tandum fuit, ne quis præripiendam putet. Ex quo
nacti hostes ejusmodi, qui fallaciâ pugnare mallerent
quàm virtute, instructas in perniciem nostram in-
fidias suos in auctores convertimus. Sic enim
inanes hostium versutias meliore astu & salvo sin-
ceritatis jure eludendas censuimus; ut amplior
deinceps Gallicæ fortitudini campus pateret, &
quem parandæ gloriæ aditum fraudes præcluse-
rant,

rant, eundem delusæ fraudes liberio rem aperirent,

Tria cum sint rerum magnarum veluti principia; Providentiæ lumen, Fortitudinis robur, & amor Gloriæ, quæ magnetis instar hanc trahit, illam dirigit; rem satius promovere suam hostis putaverat, si quam ex illis laudibus partem deterens, Gallis quomodocumque illuderet. Res itaque hoc anno utrinque gestas, dum attentius considero, id præcipuè vel inimico Fœderi, vel ejus Principi certè viderur fuisse propositum; ut & rumorum infinità quâdam multitudine, & consiliorum in speciem oppositorum varietate, anxiam, perplexam, impeditam distineret Galliæ providentiam: atque adeò incerta & anceps quâ parte esset oppugnanda, nihil ipsa auderet tentare; sed ab imminentis unde quaque periculi metu penitus occupata, totum sic annum trahens otiosa ludibrio fieret. Sin minus processum foret hac viâ, neque perspicaciæ Gallicæ facere fucum liceret; operæ pretium non leve videbatur inaccessum aliquem fortitudini nostræ obicem opponere, & quam labefactare apertâ vi desperârat, pugnam omnem detrectando ludificari & inanem reddere. Quòd si neque istud pro votis succederet, hoc certè sibi promittebat solatij, Gallorum gloriæ illud satius posse, si vacua abiret æstas aliquando una, aut ijs certè careret eventis, quæ Gallorum nomini innatòque ipsis gloriæ desiderio suâ multitudine ac splendore responderent.

Huc ergo hostilis consilij ratio tota, visque recidebat; ut aut Providentiæ Gallicæ aciem falleret, aut Fortitudinis eluderet impetum, aut avidam nobilioris Gloriæ spem frustraretur. Existimabat Hostis scilicet, quo quisque natus est fortior, ita cæteros ex animo suo metiri; & quem doli minus capacem effecit natura, eundem vulgo incautum & minus suspicacem nasci: sic ut quos aperto Marte
esse

esset arduum vincere, multiplici fraude circumvenire non ita foret operosum. Demens qui Gallos non intelligeret tam falli ab hoste nescios, quam vinci.

Providentiæ nostræ aciem astu non uno voluit hostis fallere: non elusam modò, sed & delusam sensit astutiam. Fortitudinis impetum speravit eludere; comitem nobis aut ducem Virtutis solertiam expertus est. Denique addictam Gallicis expeditionibus Gloriam frustrari temavit; quam parabat imminuere Gloriam, auxit vel invitus.

Dicam uno verbo: Hostis callidi consilia cautè invertimus. Pugnam astu detrectantem, ad pugnam solerter adegimus. Obsequentem vel invitâ fraude Gloriam nostras in partes traximus. Ita triplex hostilis fallaciæ genus novo ac licito militaris astutiæ genere vicimus. Quos ergo tam sæpè ut invictos ostentavit ex hoc loco solers Oratorum industria; eosdem jam quavis ex parte falli nescios omnique artè superiores intelligite.

I. P A R S.

Facit insitus hominum animis veri rectique amor, & innocuæ cujusdam malignitatis sensus; suis ut veteratorem implicitum laqueis, suâ calliditate delusum, nemo sine voluptate aliquâ non sentiat. Hoc hilariores Theatri scenæ, hoc lepidiores colloquij sales risu eodem excipiunt. Rem opinor vel non viderat ille, quem fraudum artificem unicum ac veluti à consilijs habet Europa; cum novo bellandi genere, fallaces in Galliam dolos instruxit: ve eas animo versabat artes, quæ spes, ut aiebat, suas non fallerent: vel certè sic existimabat hac deinceps viâ Gallos superari posse, aut nullâ. Videbat enim verò recentibus claros victorij; nec latebat homini provido ac perspicaci, imminere sibi lectissimum exercitûs Gallici robur.

bur, qui sparsas victi toties Fœderis reliquias disperderet.

Hæc porrò difficultatis summa erat, ut paratam sibi suisque cladem, quoniam vi desperabat avertere, fallaciâ saltem eluderet. Meminerat ille, quo eventu Politicum illud Effatum adhibuisset, *Divide ut regnes*, neque minùs istud speravit jam valiturum, *Divide ut Vincas*. Hac igitur spe fretus, Gallos non invictos fore, si quos magno numero venturos in Belgium metuebat, multas in partes divisos veluti dispergeret; ingentes destinat proximâ expeditione copias, quæ Galliam ex omni parte totam quasi uno impetu invadant. Badensem ex Hungariâ Principem acciri jubet, & in Germaniâ ducem præficit. Sabaudum monet, ut ad oppugnandum Casale Pineroliûmque se accingat. Suas mandat Hispano partes; ut aliquâ saltem belli specie Gallos in Catalauniæ finibus anxios habeat. Classem non minori apparatu quàm strepitu ad exscensionem instruit. Ipse junctis Bataviæ, Germaniæ, Britannicæque viribus, sibi Bavaricæque Belgium designat, singulis inde suo tempore, quantum foret opus, ad peragendum quod instaret, subsidia provifurus.

Neque verò istam consilij sui rationem autcelandam omnino, aut paucis tantùm concredendam æstimavit: imò; quæ cæteris in rebus prodesse solet sollicita arcani cura, non posse eandem in præfentiâ nisi obesse censuit. Sparguntur itaque sedulo, ac nullâ non ex parte disseminantur rumores varij, vetera demum Galliam inter Europamque diffidia, decretorijs hoc anno fatis esse dirimenda: cruentum fore, terrâ, mari, in littore, in finibus bellum: formidabiles esse jam in procinctu exercitus, qui Gallicæ limites ab Hispaniâ, Italiâ, Germaniâ, Belgio primo Vere simul obsideant: clarissimos Europâ totâ Principes, Sabau-

baudum, Badensem, Bavarum, ipsum Auriacum
tanquam pro aris focisque pugnatuos: Classi ad
exscensum comparatæ nihil nisi tempestatem op-
portunam deesse: Galliam denique obsessæ instar
urbis undequaque concludendam.

Quid multa? Existimatis fortasse, in ijs, quæ
ferebantur, plus ostentationis fuisse quàm fidei:
quasi verò iam parùm perspicaces, aut meticulosos
adèd Gallos hostis putet; ut ludificari se verbis, aut
inanibus terriculis commoveri patiantur. Ita res
se habebant, Auditores, ut jactabatur; bellum, im-
mane bellum toti Galliæ imminebat. Exultabant
hostes, triumphabant æmuli, amici, si quos adhuc
patitur fortuna magnæ virtutis comes, indolebant;
& universus orbis rerum novitate suspensus, quor-
um isthæc evaderent, sollicitè expectabat.

Ipsi verò Galli quid sentiebant, Auditores?
Alij, Politici, quos vocant, homines, ut sibi viden-
tur oculati, qui rationibus suis metiuntur omnia,
quorum in arbitrio Regum fortunam positam dice-
res: ij rem Gallicam summum adductam in discrimen,
quia non videbant, quâ consuli ipsi ratione
posset, affirmabant. Alij meticulosi præter mo-
dum nostrisque plùs æquo diffidentes viribus, ita
differebant; ut Galliam salvam & incolumem hoc
anno vellent, nihil auderent ulterius apprecari.
Alij denique rem æquiùs cæteris æstimantes aiebant
multa virtuti Gallicæ permittenda: esse hoc illius
fatum veluti singulare, ut & numeri damnum vir-
tus compenset, & pro hostium numero nova vir-
tus accrescat.

Quid interim consilij sua Ludovico sagacitas
dictitat, quo inànem elevet astutiam, suisque ipsam
retibus implicet? Securitati Populorum abundè
prospectum ratus est, si Philippum Fratrem, nomen
Auriaco jam inde à Cassellensi pugnâ satis cogni-
tum, subitis atque improvisis consilijs hostium
unum

unum opponeret. Ipse verò viam ingressus hostem rectà petit, & quem varijs Europæ partibus suppetias ferre meditantem noverat, sic occupat totum ex improvìso; ut copias uno in loco omnes coërceat, easque otiosas demoretur. Vix nuncijs, vix oculis credit Auriacus: mox inopinâ consilij novitate percutus, hæere, deliberare, trepidare. Videt vel hoc primo Regis incessu disturbatas artes, dissolutas omnino technas, nec jam usui esse positas in propatulo machinationes. Tum se sibi uni vix sufficientem æstimans, nec rei suæ immemor, publicæ rei nuncium remittit. Valetò inquit, Germania, & suis se, ut potest, defendat armis: expectet suppetias Sabaudus, quantum volet: Fortunæ nunc suæ permittenda classis: me cura gravior deinceps premit, & rerum moles incumbit major. Deceptus, elusus, circumventus, ne viclus quoque dici possim, providendum.

Nihil hîc vel Auriaco, vel militari prudentiæ nostræ affingimus, Auditores. Nam quid aliud fecisset ille, aut quæ pars deinceps cum Fœderatis commercij extitisset? Hinc proprijs ipsum in castris Regius exercitus, illinc Buflerus coërcebat. Hoc igitur restabat unum, ut turmas inter florentissimas otiosus diu suis putresceret in paludibus, donec turpem ingenti clade fugam redimeret. Sic habemus muneris hoc tui, Regum sapientissime, quòd decipi Gallia nec possit. Additos quidem præsentia tuâ Gallo militi animos vidimus non semel, eadem nunc interversas statim videmus hostium fallacias.

Ut elusas hinc patet otiosasque fuisse in Belgio Fœderis inimici copias; sic elusam ejusdem suisque pariter insidijs circumventam Classem intelligite. Meminitis, opinor, quantus esset, quàm formidolosus Classis illius apparatus, quæ nostris superventura littoribus & Galliam latè populatura jacta.

jaſtabatur. Concurrerant multa quæ facerent fidem: numerus navium ingens. Machinæ, Pontes, omnis generis instrumenta ad exſenſum comparata. Quis ex totâ illâ belli ſupelleſtile Martium tandem facinus aliquod non conjectâſſet? Nihil tamen minùs, Auditores. Unum hoc erat conſilij, ut & immenſas in Orientem opes magno Fœderatorum lucro ceſſuras exportaret, & auxiliares deferret Sabaudæ copias, militare conſilium negotiationis ſpecie diſſimulans.

At neque commodum ſatis iter per anguſtias freti, imò periculofum videbatur, quamdiu Clafſis Gallica Breſtenſem in Aremoricis teneret portum; unde viam cognoſcere hoſtium & nolentes adoriri liceret. Erat igitur illa opinione metuque deſcenſus elicienda multas in partes, varias in maris oras diſtrahenda: at ſecura minarum nec hoſti pavido temerè credendum exiſtimans portum nihilominus occupabat. Senſit Auriacus, atque ut eſt ad varias belli fraudes, ſi modò præſtare ſe vadem non cogatur, peridoneus, novos ſtatim ſufficit dolos, apud credulas fortè gentes fidem aliquam habituros; atque vario rei incendiariæ apparatus, varijs eo de conſilio rumoribus, certum ignem medio in portu adpromittit.

Opportunam hanc reciprocæ fraudi nactus occaſionem Turvillius ſolvit è portu; nec timorem ſimulare dubitat innatæ fortitudinis conſcius, ne qua illius doli, quem digrediens ipſe componebat, ſuſpicio incideret. Quo demum apud gentem inimicam plauſu, quibus exceptus gaudijs vix ſperatus ille nuncius, quo delatum eſt, timere tandem impavidos Gallos, & periculofam incendiij metu Clafſem auſuſſe? Continuo ſolvuntur anchoræ, quaſi ad triumphum ituris; panduntur vela, & veluti re geſtâ feliciter, ſeſtivas inter ſociorum voces ſeceditur. Ibat longo Anglorum ſtipata comitatu

auris.

aurisque suaviter aspirantibus Batavica Classis; & ad Fretum Herculeum, Herculeâ veluti securitate accedebat. Verùm ecce occurrit insperata Gallorum Classis, quæ per occultos tramites Freto dudum reddita, hostem nihil tale dubitantem præstolabatur.

Fingite vobis cogitatione, si potestis, Auditores, quantus hinc versis subitò fatis stupor, quanta inde promptam expeditamque præsentientis victoriam nostræ Classis exultatio. Unus aberat, aut victoriæ testis more suo futurus Auriacus, aut suis certè has inter rerum angustias aliquod perfrugium suffecturus. Quamquam quid fecisset? Res eò Nostrorum solertiâ erant adductæ, ut liberam fugiendi moram hostes non haberent: adèd Angli Batavique, populi, si Superis placet, quibus Neptunus sua revelasse mysteria crediur, Nauticæ artis, quam suam putant, videbantur obliiti. Fidem certè omnem superat, ita rem fuisse tractatam, ut spatijs se iniquioribus concludi sinerent; nec secundæ tantùm & dominantis, ut vocant, auræ potestatem, sed & Classis suæ permitterent, terras inter Classemque nostram novo veluti carcere intercepti. Ad extremum quid restabat, nisi ut ingens illa multitudo navium in unum conglobata, ac semetipsam angustioribus locis impediens, præda magis fieret, quàm bellandus hostis objiceretur.

Sed mitto hîc dicere, quàm funestam victoria nostra cladem inimico Fœderi attulerit: quàm multæ captæ naves, quantò plures depressæ, laceratæ, succensæ. Abstineo fusiùs persequi, ut producto per solidum diem certamine sola nox appetens pugnandi vincendique finem fecerit. Parco vicis, ut magnanimos decet, Gentibus, quas jam non Commercij detrimenta, non singulorum damnata tam premant, quàm necessarius de Gallo victore sermo; adèd ut, quoties de partiendâ inter omnes
clade

clade totâ hyeme contendetur, toties accepti vul-
neris, toties delusæ fraudis memoriam oporteat
refricari.

Perspectum satis jam puto unicuique vestrum,
Auditores, quantum triumphantis illius astutiæ
fama apud sagaces viros detrimenti pati debeat;
nisi forte sit in eludendâ fortitudine, quàm in luden-
dâ Providentiâ felicior.

PARS II.

Ut illudi acerbius forti viro non potest, quàm
si virtutis exerendæ locum astu quis subtraxerit:
ita ignavo homini nemo crudelius insultet, quàm
si pugnam detrectantem pugnare nihilominus ade-
gerit. Hoc verò, si usquam aliàs, Nervindensis cla-
des comprobavit.

Desolatos præteritis cladibus conjurati Fæde-
ris Principes hac spe recreaverat Auriacus, sic pro-
movendam hoc anno pollicitus rem communem,
ut non procul ab ipsis Regni penetralibus castra
metaretur. Dignum illud Britannici Imperatoris
audaciâ consilium visum est Ludovicò. Neque
hoc tantum, sed pro humanitate suâ singulari &
partiri cum hoste voluit longioris viæ molestias, &
ad ipsius castra progressus, avidum in Auriaco, si
quis esset, laudis animum explere cogitabat: ut
qui domitum se hætenus ab inferiori Ducum ordi-
ne doluerat, victus saltem ab invicto Rege solati-
j in clade aliquid, imò gloriæ inveniret.

At neque istis captus est illecebris Auriacus,
sive tantum à tanto Rege impertiri sibi honorem
vix crederet; sive larvatam personatamque Maje-
statem cum æquâ legitimâque potestate serio non-
dum auderet committere; sive ipsa Ludovici præ-
sentia audaces reprimeret animos. Ut enim diffi-
cillus est propiores vicini solis radios, quàm eos-
dem è longinquo intueri; sic neque ipsi tam facile
S vide-

videbatur præsentem hostem fixis oculis sustinere, quàm contempnere absentem. Ut ut est, tam æquam virtutis exerendæ conditionem respuit malè consultus, maluitque, si ad pugnandum cogeretur, Martis aleam cum Luxemburgio rursus experiri; futurum fortè confisus, ut fortunatior evaderet Britannicus Imperator, quàm Batavorum aut Dux, aut Consul olim extitisset.

Id tamen quanquam novum & insolens miretur nemo: alios habet ad gloriam aditus præcis Heroibus ignotos. Censuit nempe hoc unum sibi honorificum satis, si Gallicæ fortitudinis impetum, cui nihil arduum aut invium maximè Regis ad præsentiam esse solet, multa fallendi arte posset eludere; & qui Ajacis virtutem æmulari non valebat, Ulyssis certè astutiam exhiberet. Meminerat etiã fortasse, veteres illos Germanos, ex quibus prognatum se gloriatur, quanquam laudis pugnaeque avidos, gloriosum sibi duxisse, si quo modo Cætare, rapidosque victoriarum cursus morarentur; saltibusque suis & paludibus clausi, inaccessibleibus armis victricibus munimentum opponerent.

Hoc fretus exemplo simul & accensus Auriacus muniri castra jubet; saltem ut qui se invictos jure suo Galli exultant, victores se esse aliquando deditcerent. Continuo vidisses collectas totius Europæ vires abjectâ omni laudis alterius curâ securitati suæ adlaborare; alios fossam ducere, alios vallum circumdare, alios aggerem extruere. Sed quid ego hic fossam, quid vallum, quid aggerem dico? Fossæ fossis, vallis valla, aggeres aggeribus adduntur, accumulantur, multiplicantur. Nunquam Acheron ipse, quem Styge novies interfusâ circumseptum Poëtæ fabulantur, tam difficiles Manibus inferis moras obtendit. Fossas quatuordecim non minùs unâ suis vallatas munitionibus ac
re-

repagulis defensas numerâsles. Accedebat ex longo prævisa opportunitas loci, sepibus, rivis, paludibus, salubus intersecti: sicut ad castrorum defensionem & ad provida cauti Principis consilia, ars & natura conpirâsse viderentur.

Unus tamen se offerebat per angustias pagi, quem Nervindam vocant, quanquam difficilis accessus: sive id aut vigilantia Ducis, aut perspicacia potius exciderat; sive relictus de industria malignus quidam, uti fortè gloriabatur, aditus; non tam ad provocandam audaciam, quàm ad castigandam temeritatem compositus.

Hic verò quid miremur magis, Auditores, an expertem periculi in Auriaco securitatem; an avidam discriminis & contemptricem in Gallis audaciam? Erat sanè in tantâ pugnandi vincendique morâ, unde virtutis præservida Gallos pœniteret, qui novum in singulas horas exurgere hostem vellet. Et quanquam hæc ipsa, quam ferebant iniquius victoriae prolatio, novam in dies ignaviae labem Auriaco inureret; tamen, quia venisse Gallis, vicisse est; spes differri vel uno die suas, idem esse atque auferri aestimabant.

Plaudebas interim tibi hominum, ut conjurato Fœderi videris, astutissime; & elusum Gallicæ fortitudinis impetum confidebas; hac confidentiâ fretus, quia majorem multò propugnaculorum molem, quàm Germani olim tui Cæsari objecissent, nobis opposueras. Tamen nesciebas alia esse ingenij, alia virtutis stratagemata: Ac licet Germanicam simplicitatem multa calliditatis arte longè superes; non cogitabas, tibi non alterius Cæsaris, sed Ludovici virtutem sustinendam? Quanquam ne metue: non faciet Ludovicus, ut victum te ab ipso, quoniam id honoris inconsultè abnuisti, aliquando superbias. Hanc dabit Luxemburgio provinciam, novit ille quâ parte sis impetendus; tūque,

quid vera virtus contra dolum valeat, rursus experiere.

At enim quid agimus, aut quid meditamur, Auditores? Exercitum nempe, amplum numero, valentem robore, superbo Europæ delectu collectum, munitum castris, vallatum aggeribus, ipsi temeritati inivium aggrediemur? Idne prudenter minus, quàm viriliter susceptum, excutiat otiosus si quis velit. At ecce jam ad manus ventum est; nescit longiores moras virtus Gallica, & impatiens teneri, erumpit, emicat, volat; Nervindam petit, obsidet, premit: Nervindam fatalem illum, ut sperabant hostes, virtutis Gallicæ & scopulum & tumulum.

Neque etiam existimate, Auditores, genus illud victoriæ fuisse ejusmodi, ut primo quoque impetu parva, vel labore nullo redempta sit. Hostes nati sumus contra morem strenuos; qui nec lacessiti refugere, nec oppugnati cedere, nec victi semel abstinere noverant: iterum iterumque pulsati, fusi, fugati, necdum à pugnando, aut certè resistendo abstinabant.

Expugnata tamen Nervinda est. At victoriæ quantula pars! Restabant impetenda castra: labor ultimus, & summus. Dixisses enim verò positam pro castris Nervindam, quâ veluti escâ illecti Galli, spe ulterioris prædæ in paratos sibi laqueos inciderent. Hinc enim per angustas fauces veniendum in brevem contractamque planitiem, ubi nova periculis seges. Ibat nihilominus non tam ad pugnam, quàm ad certam stragem Equitatus Regius; quem eminus hostes conspicati, exultare jam animis, & oblatum sibi vindictæ locum gratulari. Quæ tamen ut certior sit & amplior, coercendam illam tantisper, & iræ parcendum putant. Verebatur hostis scilicet (tam parum nota Gallorum indoles) ne primo impetu attoniti, qui ducebant

bant agmen, cautiùs recederent, & speratâ ipsum prædâ frustrarentur.

Vixdum tamen explicati pauci Equites statim in castra provolant, & stricto mucrone minacem hostium ferociam anteverunt. Mutata jam rerum facies, revulsa septa, claustra perfracta, aggeres dissipati. Nam quid adoriri metuissent, qui tam ardui periculosique operis Duces ac Principes habebant, Carnutensem, Borbonium, Contiacum, Nobilitatis Gallicæ & Robur & Exemplum. Effet certè unde Victoria posset meritò redargui; si ipsorum obsequijs dudum mancipata, solitâ dubijs in rebus fide caruisset. Nihil querimur, Auditores; ex quo Victoria nostra est, nusquam aliàs fidem illustriùs approbavit. Quisquis restitisse ausus est, temeritatis pœnas dedit; quisquis aufugit, suam, Harcurio vindice, luit ignaviam. Si quis autem majora veris narrari putet, Auriacum consulat; qui, dum progressus cæteros, & Carolopoleos obsidionem placido spectavit ac tranquillo vultu, Nervindensi Victoriæ quasi sigillum apposuit. Sed hæc tantarum rerum commemoratio, vereor, ne quid Gloriæ præripiat; quæ dudum nos ad se volentes rapit.

III. PARS.

Avidam gloriæ gentem inter angustos vulgaresque armorum eventus coërcere, luisse est, Auditores. Atque hic demum scopus fuit, in quem hostes Galliæ postremò collimârunt. Scilicet hoc unum superesse solatij videbatur, ut, quoniam facere non poterant, ne totus hic annus magno rei Gallicæ bono cederet; saltem illius splendorem obscurarent; ac neque responderet Gallorum famæ, neque spem avidam gloriæ, quam præceperant, satis expleret. Quod si vel semel fuissent consecuti, futurum omnino confidebant, ut Gal-

los magnis jam rebus affuetos illius Idemum belli pœniteret, quod novis insolitisque eventis caruisset. An verò sua eos ratio fefellerit, an res hoc anno gestæ nomine Gallico dignæ videri debeant, per vos ætimate.

Rem ubique strenuè feliciterque, vel hostium consensu gessimus. Conjuratas totius Europæ vires aut fregimus, aut elusimus: exiguas numero copias castrorum solertiâ & celeritate omnibus in locis auximus, ac veluti multiplicavimus: nihil clam, nihil non aperte atque ipso hostium in conspectu, aut suscepimus, aut confecimus: tribus prælijs iisdemque decretorijs, bis terrâ, semel mari, plenè cumulatèque vicimus: tres Urbes eâsque primarias ac fortissimas expugnâvimus: quod armorum vis non effecit, id ipso nominis terrore perfecimus: in tantâ rerum prosperè gestarum multitudine, varietate, magnitudine, nihil damni, nihil detrimenti, nihil adversi pertulimus: denique non hostium modò pavidam expectationem, sed & ipsi spes nostras superavimus: rogo vos, Auditores, si nondum fames gloriæ satiata, quid illam explere possit?

Agite enim verò quæ pars Europâ totâ victores Gallos non sensit? Sensit vel in ficti Regis clade victricem Luxemburgij audaciam Britannia: sagacem Lorgij solertiam Germania: patientem moræ Villaregij efficaciam Belgium: vividam Catinati cautelam Sabaudia: providum Noallij vigorem Iberia: actuosam Estræi peritiam mare internum: acrem Turvillij industriam Oceanus.

Sunt hæc certa virtutis Gallicæ monumenta: quid porrò cum istis Hostes conferant? Quid Auriacus in Belgio tot millibus hominum circumseptus? Quid Auriaco additus comes & consiliorum particeps Bavarus? Quid avidus gloriæ Badensis superbissimum totius imperij delectum secum trahens?

hens? Quid tota, quàm latè patet, Hispania ad audendum aliquid comparata? Quid minax Sabaudus invictis illis tempèrque victricibus turmis infructus? Quid Angliæ, quid Bataviæ vires in unâ eadèmq; classe fœderatæ? Victi penè omnes, aut omnes faltem otiosi.

Tamen dicamus quod res est: Auriacum fuisse toto hoc anno otiosum, nihil adèd mirum, Auditores. Hunc novimus mirum quidem in proponendis consilijs acrem ac vividum: in præcavendâ periculorum serie sagacem ac solertem: at in re agendâ strenuum ac felicem, nemo illum ausus est suspicari. Neque verò hanc laudem vel affectet ipse, vel invidet. Si quod modò argutè totâ hyeme differendi vel apud Batavos in Comitijs, vel apud Anglos in Senatu argumentum nactus erit; si novas fallendi artes excogitare; si belli plures in annos producendi vias invenire potuerit; hoc demum contentus satis, cætera Fortunæ facillè permiserit.

Sed Bavarum, Auditores, virum tam pugnam, tam prælijs assuetum, non est adèd promptum intelligere tam amantem otij: nisi fortè frequentius cum Auriaco commercium id effecit, ut dediceret victorias, & actuosus ille pugnandi ardor refrigesceret.

Sabaudum verò nemo dubitet venisse hoc animo præparatum; ut pugnaret fortiter, ne Sabaudi nomen solum, ac rei ipsius inane gereret. Incensas agebat eodem studio copias: & destitutus exercitu Catinatus nullam nisi solo cauti & insidiosi Ducis nomine facere moram videbatur. Verùm in obsidendo frustra Casali Pinerolióque tempus malè consumpsit & vires infregit suas: meliùs actum cum infortunato Principe, si bellandi ardorem consilij vis adjuvisset. Utramque Classem contra, An-

glicam & Batavicam nimia delusit sagacitas, ac perdidit.

At Badensem Principem, Heroem illum Orientis spolijs onustum, Domitorem Hungariæ, Ottomanici Imperij terrorem; quem nobilioris cujusdam colligendæ in Germaniâ Laureæ confidentia medijs è triumphis exultantem rapuerat: illum, inquam, junioris Principis adventu conterritum hæsisse ipso in vestigio: reveritum esse Philippoburgi Expugnatorem: avidum laudis repressisse impetum: confisum esse castrorum latebris, ac veluti cavo absconditum delituisse: hoc miraremur porro, Delphine, Serenissime, nisi jamdiu fecisses omnibus exploratum, præsentiam tuam magni exercitûs instar esse.

Sed quò me rapit, Auditores, Gallicæ gentis ætuosa vis & incredibilis celeritas? Unam video, an multiplicem, an eandem varijs in locis objectam & quasi recens, ac de integro procreatam? Nam quo tandem nomine designabimus peragratas ab iisdem copijs tam multas tamque disjunctas exiguo tempore Europæ partes; neque tam passibus quàm victorijs consignatas? Vix illæ domito proprijs in castris Auriaco, in Aremoricæ ac Neustricæ oras excessere; seu jam pœniteret cœpisse partem quietis aliquam, seu laboris periculique aleam cæteris inviderent, rursus in Belgium revolant: inde repressis in Germania Badensis Principis conatibus, in ultimos Pedemontij fines permeant: ibi vix sumpto concubiæ noctis ad respirandum spatium, ecce manè primo cum hoste jam concurritur, conferitur, depugnatur.

At qualem & quantum hostem fatigatis jamdiu per immensas itinerum asperitates putatis fuisse Gallis objectum? Neque enim cum Sabaudicis modò legionibus, aut montanis illis latronibus, quibus à Cirratis canibus nomen est, decertandum erat:

erat: (quanquam nec satis æquis conditionibus fessus labore viâ miles, fractis & exhaustis penè, ut par erat, viribus, requietum, integrum, ac vigentem aggrediatur) at cogitate victrices Leopoldo sponse turmas, assuetas triumphis, invictas: Equites cataphractus, qui nec plagis, nec morti facere locum viderentur: Gigantas, qui juventutem Gallicam non minore fastu despicerent, quàm superbus ille Philistæus parvulum Davidem olim contemnebat. Viros illos denique cogitate tam offensivis animis, tam capitalibus odijs ad perniciem nostram incensos, ut contra fas legesque belli, Gallos ad unum omnes impio etiam sacramento interfectioni devovissent: non humanitate minùs quàm fortitudine inferiores nobis, qui certi vincere, vel in ipso pugnae aditu commune victis perfugium aperuimus. Hic erat virtuti Gallicæ sustinendus hostis, coërcendus, superandus.

Jam illi processerant in aciem, & superbam virum ferociam ostentantes, se se à reliquis copijs sejunxerant, quasi primos ictus illaturi. Progrediuntur obviam nihilominus Equites Galli. Illi subsistere, ac veluti confidentioris audaciæ jam pœnituisse, frigescere. Non tulit tantam in hoste tumido ignaviam juvenus Gallica; sed effusis statim habentibus hostes invadit, urget, premit; & impressione semel iterumque ac terribè feliciter factâ turbatis ac trepidantibus insultat. Frustra illi æreas moles & invia ferro corpora obtendunt; pulsantur, prouuntur, & qui nullum vulneribus spatium dabant, subvertuntur. Inde rupti ordines, mota omnia, & fluctuanti similis acies ingentem Victoriæ campum aperit. Instant avitæ virtutis, originisque memores Fratrum par nobile Vindocini, Vinsius, Hoguettus, luctuoso mox heu! fato perimendus, Larræus, Varena, Uffonius, & fugitantes turmas dissipant ac concidunt. Túque, tametsi de te si-

luisi, Catinate, totam victoriæ laudem in singulos dividens; non facies tamen, ne quod multiplices jam laureæ tibi vindicant Sabaudici nomen, illud novo deinceps titulo mereâre. Frustra clam fore te æstimâsti, qui præsens ubique nemini latere poteras; qui singula pugnæ momenta ita moderabâre, ut in te unum intuens Miles, Centurio, Legatus, sui quisque officij partes quasi oculis legeret. Noli igitur tibi ipse, quam præripiat nemo, partam ad Marsaliam laudem invidere. Victoria illa tota tua est, quam ita informâras animo præviisque literis descripseras, ut qui rei totius successum deferret, novi planè afferret nihil.

Persequamur porrò tristes fugientis exercitûs reliquias, Auditores; at enim nemo se offert ex loricaus illis Equitibus. Circumspicio, video projecta miserabilem in modum & acervatim congesta equorum, equitûmque cadavera: adhuc enses in manibus, in oculis spirantes minæ, in vultu mixta dolore ferocitas! Hæ illæ sunt victrices invictæque turmæ, quas ex Hungariâ non tam ad pugnam, quàm ad victoriam properare dixisses? Hanc si laudem integram intactamque vellent, debebant providere, ne sibi cum Gallis res unquam foret.

Quis interim Ludovici sensus, dum victricis ubique Galliæ fama personaret? Notum hoc tibi, Deus immortalis, cujus ante aras Princeps religiosissimus plenos grati animi affectus effudit. Tamen quidnî suspicemur id sensisse illum, quod professus non ita pridem palàm est, cum victores ad Stinkerkam Galli nunciarentur? Sentio equidem, inquietabat Rex optimus, debere me Deo plurimum, qui nasci me Regem voluerit: at ei plus certè debeo, qui me Regem Gallis præfecerit. Felicem enim verò te, Ludovice, qui Gallis imperes! Feliciores, te imperante, Gallos!

At,

At, ne quisquam narrari sibi fabulas, aut dari verba existimet; testes habemus rerum gestarum, eosque peridoneos. Non negabit veri amans Hispania, expugnatas suo in conspectu Rhodas, reghorum ipsius omnium claustrum ac clavem. Fatebitur Badensis Heydelbergam, Palatinatus caput, inspestante florentissimo exercitu occupatam. Nonaginta duas naves magno suo luctu, majore etiam detrimento captas vel depressas renunciare possunt reliquæ superstites, quæ sociarum cladem ac ruinam conspexere. Carolo regium, propugnaculum inimici Fœderis, unicum expugnati Namurci solatium, vidit obsessum diu junctus Bavaro Auriacus: at lenti præter morem Galli (credo ut præsentem stimularent acriter) nihil aliud profecere, nisi ut Spectatoris otiosi nomen, quod nuper ad Namurcum Montesque promeruerat, subterfugiens, ante expugnatam urbem recederet Britannos suos revisurus.

Tamen quam putatis orationem habiturum apud ipsos Auriacum, dum ruentis ad communem servitatem populi gratulationes excipiet? Quibus demum artibus clades dissimulabit suas; aut inanes totius anni conatus excusabit? Sed quid Britanniam solam appellem Europam ipsam totam, Auditores, ad Comitata Batavica mox congregandam quâ fronte, quo vultu alloquetur; dum illa exultantem obtrudet multiplici victoria Galliam; cujus Providentiam fallere, vel eludere Fortitudinem, vel certè spem avidam Gloriæ frustrari oppigneratâ toties fide promiserat? Iniquiorémne sibi Fortunam, vel per se, vel per fautores ac clientes, ut solet, suos causabitur? Equidem scimus probatum rebus adversis jamdiu Ducem: at quid Europam juvet ille, quem iratis natum satis constanter expectatur? An verò, quod scriptitasse illum ferunt ad Sabau-

Sabau-

Sabaudum post Nervindæ cladem, afferet; sibi rem esse cum Gallis gente turbulentâ ac præferoce: contra quam nulla consilij ratio, nulla satis certa prudentia sit? cui lex una belli audacia, summa laus temeritas: quæ Victoriâ quovis pretio bene redemptam putet, atque, ut detur vincere, vitam & mortem in æquo ponat? At itâne suis in rebus Europa cæcutire obstinet; ut non sentiat victorijs non dedoceri audaciam; neque suum ipsius fatum tam citò immutandum, si heroica illa, quam Auriacus temeritatis arguit, fortitudo Gallis deponenda sit. An demum, uti declarat recens Numisma ad solatium amici Fœderis, séque, & suos patientiæ uni devovebit? Est sanè unde magnanimitati diffusus, sibi ac cæteris ab longanimitate diuturnum in tempus cautè provideat.

Conjurata non tam in Galliæ, quàm in tui ipsius perniciem Europa, quamdiu jactari te ac deludi impunè patieris? Fatali quinque jam annorum experienciâ didiceras; quàm futile, quàm inane foret in Auriaco fortitudinis præsidium: quid ab ipsius industriâ sperare possis, præsens hic annus edocet. Illuc recidit ipsius astutiæ fiducia, quo vana virtutis ostentatio reciderat: vel si quid sua illi fallacia profuit, profuit hoc certè plurimùm, te ipsam ut falleret. Vide ergo delusâ toties quam sis Auriaco fidem deinceps habitura; qui dum quæstuosum honorificumque sibi uni bellum tuis impensis alat ac producat; nihil admodum putat interesse, suos an alienos, hostes an amicos deceperit?

Tu interim gratulare tibi Gallia, & fremente nequicquam hostium, qui te undique obsessam premunt, Invidiâ, plaude tibi: quòd nullius nisi cœlestis opis indiga, tibi relicta uni contra Fœderatas Europæ vires restare aliquando potueris. Plus orbi infenso debes quàm amico. Intellexisti
nimi-

nimirum parùm utiles amicos, quos liceat hostes
contemnere: ac pares orbi tuas unius vires, quas
Ludovici dirigat prudentia, Cœli Providentia
sustentet.

Oratio habita Anno M. D. C. XCIII.

LUDOVICO
MAGNO
PACIFICO VICTORI
GRATULATIO
ORATIO II.

Quod diuturnum laboriosumque navigationis
cursum expertis contingere solet, ut assècuti
portum feliciter exantlatos labores variòs-
que periculorum casus non sine voluptate aliquã
meminerint; hoc sibi hodie longo gravique de-
functâ bello, & optatum Pacis adepta munus Eu-
ropa tota gratulatur; Illustrissimi, Amplissimi Se-
natores, cæteri que Auditores ornatissimi.

Redijt enimverò postliminiò revocata tandem
amica Pax, audita Superis pia populorum vota, &
infestæ bellici incendij fides extinguuntur. Meum
securitas, perturbationem quies, lætitia mœrorem
deinceps excipiet; & tristes funesti belli ruinas
tranquillæ Pacis comes felix rerum copia postmo-
dum compensabit.

Græ